

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHIYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimodova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIYASI VA INTEGRATSIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LASHTIRISH MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIISHNING ASOSIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziyboyev Umarbek Ulug'bekovich	
ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI)	400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.....	407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLİYALASHTIRISH ARHITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.....	412
Quliyev Ulug'bek Mirzayevich	
BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLİYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	419
Iminova Nurjahan Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI	423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Боходир огли	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.....	438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich	
BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI	442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELARI	446
Kamilov Farxod Shamilevich	
TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI	453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	
РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....	459
Юсупов Махамадамин, Закирова Умида Махамадаминовна	
LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI	462
Sadritdinov Baxodir	

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TEKNOLOGIK RESURLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH	474
Kazakov Olim Sabirovich	
OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI.....	479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI.....	485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	491
Kafiyev Xojiakbar Xosilbek o'g'li	
BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI.....	496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li	
INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALAR.....	499
Sheraliyeva Saida Azatovna	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH.....	504
Mizrob Maxmudovich Tashov	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ.....	514
Ли Илларион Георгиевич	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА.....	519
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ	525
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI.....	529
Temurbek Olimovich Mamayunusov	
КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH	541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SEKTORIDA INSTITUTSIONAL VA INVESTITSION OMILLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA QO'SHMA TA'SIRI.....	549
Fayziyev Oybek Raximovich	
INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF OECD COUNTRIES' EXPERIENCE IN GOVERNANCE FOR PUBLIC ADMINISTRATION REFORM.....	556
Sarvar Saidov Khairulloyevich	
O'ZBEKISTONDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	562
Zaynutdinova Umida Djalalovna, Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
SAMARQAND VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING ROLI.....	568
Gulnora Mardievna Shadieva, Avazova Charos	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СФЕРЫ УСЛУГ	572
Шадиева Гулнора Мардиевна, Рустамова Фируза	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH.....	578
Eminchayev Baxodir Sadikovich	
MINTAQA IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARINING NAZARIY TAHLILI	583
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
AKTIVLAR SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI MAKROIQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARNING TAHLILI	587
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING MUAMMOLI KREDITLARI (NPL) KO'RSATKICHI ORQALI BANK TIZIMI BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	594
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov A.V.	
AKSIYADORLAR BILAN MANFAATLI MUNOSABATLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA AKSIYADORLAR VA ULARNING HUQUQLARINI TA'MINLASH.....	600
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ	605
Мирпулатова Луиза Мансуровна, Абдумажидов Шахзод Шерзод угли	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING YAIMDAGI ULUSHI VA UNING IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	610
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASSTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	615
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
SURXONDARYO VILOYATI ISHLAB CHIQARISH SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGI KO'RSATKICHLARINING STATISTIK TADQIQOTI.....	619
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR.....	623
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNI BOSHQARISH MASALALARI	630
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING BARQAROR RIVOJLANISH MEXANIZMI: MONITORING VA BAHOLASH TIZIMI.....	635
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI	640
Raxmanova Iroda Xasilovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH VA RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR.....	645
Turgunov Abror Kadirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BANK XIZMATLARI VA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARNING TARAQQIYOTI.....	650
Muminova Marguba Mamirkulovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	655
Ulashev Xubbim Askarovich	
KADRLAR SIYOSATI VA DAVLAT XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH HAMDA RIVOJLANTIRISHNING MILLIY MODELINI YARATISH	659
Turayev Laziz Shokirovich	
BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMRADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	664
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI UNDIRISH JARAYONIDA SOLIQ TAFOVUTINI (VAT GAP) ANIQLASH VA BAHOLASH USULLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDA ADAPTIV YONDASHUV.....	670
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
HUDUDLAR SOLIQ SALOHİYATI: OMILLAR VA NATIJA.....	675
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
AN'ANAVIY HUNARMANDCHILIKNI RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI INNOVATSION TRANSFORMATSIYA QILISH MEXANIZMLARI.....	680
Ermetov A.I.	
TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHDA SUPPLY CHAIN CONTROL TOWER KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI.....	686
Yuldashev Abduxakim Abdukarimovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA AXBOROT RESURSLARINING BOSHQARUV MODEL VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	691
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIGA MENTORLIK TIZIMINI TATBIQ QILISHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	696
Kurshida Maxmadaminova	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING HISOB-KITOB VA UNDIRISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	706
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ УЗБЕКИСТАНА.....	715
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
KORPORATIV DIVIDEND SIYOSATINING YANGI JIHATLARINI O'RGANISH: RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKAT MISOLIDA.....	723
Eshev Furqat A'zamovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR ASOSIDA "AQLLI SHAHAR" BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH: INSONGA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV.....	730
Raximova Madina Shuxrat qizi	
HUDUDIY IQTISODIY TIZIMLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY TUZILMALARI.....	737
Umarov Oqil Omiljonovich	
MAMLAKATIMIZ TIJORAT BANKLARINING FOND BOZORIDAGI INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	742
Yuldashev Fozil Turapovich	
MAKROIQTISODIY MUVOZANATNI MODELLASHTIRISHDA MATEMATIK USULLARNING TATBIQI VA PROGNOZLASHTIRISH SAMARADORLIGI.....	749
Abdiraimov Abbos Xolmurodovich	
ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ГОСУДАРСТВАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	756
Мирзамухамедова Шахзода Акмалжон кизи	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH.....	762
Ismadiyrov Alisher Abduraxmon o'g'li	
СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ СОСТОЯНИЙ ЧЕЛОВЕКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИМИ ОБОРОТАМИ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	766
Жумаев Шавкат ХХХ	
SUV XO'JALIGI SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	769
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva	
МЕТОДЫ СБОРА И АНАЛИЗА ДАННЫХ ДЛЯ ОЦЕНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ЦИФРОВЫХ ИНВЕСТИЦИЙ.....	776
Каракулов Фарход Зайпудинович	

НЕФОРМАЛЬНАЯ ЗАНЯТОСТЬ И ТЕНЕВАЯ СТОРОНА ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ СТРУКТУРНЫХ ВЫЗОВОВ И ГОСУДАРСТВЕННЫХ МЕР ПО ЛЕГАЛИЗАЦИИ	782
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	787
Xalikov Akmal Xolboyevich	
TIJORAT BANKLARDA MOLIYAVIY XIZMATLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ISTIQBOLLARI	793
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
RAQOBATBARDOSH MUHITDA INNOVATSION MENEDJMENTNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI	799
Siddikov Askar Axrorovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI BAHOLASHNING MEZON VA USULLARI	803
Isakova Naima Ikromjonovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	809
Abdullayeva Iroda Shuxrat qizi	
MULTIMODAL TRANSPORT OQIMLARI SHAROITIDA LOGISTIKA XABLAR JOYLASHUVINI TANLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	813
Umirzaqov Davlatjon Dolimjon o'g'li, Axmedova Muslima Djalolovna	
SUG'URTA ZAXIRALARINI MOLIYAVIY HOLAT TO'G'RISIDAGI HISOBOTDA AKS ETTIRISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH	818
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	
MINTAQAVIY IQTISODIYOTNI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	826
Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI TUZISH VA ULARNI TAHLIL QILISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	830
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASIDA BOJ-TARIF SIYOSATINI METODOLOGIK TAKOMILLASHTIRISH MODELLARI	837
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA)	844
Bekmetov Xursandbek Ilxamovich	
SOTISH KANALLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA MARKETING TADQIQOTLARIDAN FOYDALANISH	850
Abduxalilova Laylo Tohtasinovna	
MINTAQ IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURIYATI	857
Achilova Firuza Kurbanovna	
TIJORAT BANKLARINING RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASH VA INVESTITSION KREDITLASH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH TAHLILI	862
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLARNI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA BAHOLASH MEZONLARI	867
Ismailova Ma'mura Eldorovna	

XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLARNI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA BAHOLASH MEZONLARI

Ismailova Ma'mura Eldorovna

"Ipak yo'li" madaniy meros va turizm xalqaro universiteti

Mustaqil tadqiqotchisi

Email: ismail19932609@gmail.com

ORCID:0009-0009-4964-1582

Annotatsiya. Xizmatlar iqtisodiyotida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish korxonalar raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim strategik omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Mazkur maqolada xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar tizimlashtirilib, ularni baholash mezonlari ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqotda tashqi va ichki omillarning o'zaro bog'liqligi ochib berilib, baholash jarayonida faqat moliyaviy ko'rsatkichlar bilan cheklanmasdan, ijtimoiy va institutsional mezonlardan foydalanish zarurligi asoslangan. Olingan xulosalar xizmatlar sohasida mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish uchun nazariy va metodik asos yaratadi.

Kalit so'zlar: xizmatlar sohasi, mijozlar bilan o'zaro munosabatlar, ta'sir etuvchi omillar, baholash mezonlari, mijoz sodiqligi, xizmat sifati.

Abstract. In the service economy, the development of customer relationships is an important strategic factor ensuring the competitiveness of enterprises. This article systematizes the main factors influencing the development of customer relationships in the services sector and scientifically substantiates their assessment criteria. The study reveals the interrelationship of external and internal factors and substantiates the need to use social and institutional criteria in the assessment process, not limited to financial indicators. The conclusions obtained create a theoretical and methodological basis for improving the mechanisms for developing customer relationships in the services sector.

Key words: services sector, customer relationships, influencing factors, assessment criteria, customer loyalty, service quality.

Аннотация. В экономике услуг развитие отношений с клиентами является важным стратегическим фактором, обеспечивающим конкурентоспособность предприятий. В данной статье систематизированы основные факторы, влияющие на развитие отношений с клиентами в секторе услуг, и научно обоснованы критерии их оценки. Исследование выявляет взаимосвязь внешних и внутренних факторов и обосновывает необходимость использования социально-институциональных критериев в процессе оценки, не ограничивающихся финансовыми показателями. Полученные выводы создают теоретико-методологическую основу для совершенствования механизмов развития отношений с клиентами в секторе услуг.

Ключевые слова: сектор услуг, отношения с клиентами, факторы влияния, критерии оценки, лояльность клиентов, качество обслуживания.

KIRISH

So'nggi yillarda global iqtisodiyotda yuz berayotgan chuqur tarkibiy o'zgarishlar xizmatlar sohasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi rolini keskin oshirdi. Jahon xo'jaligi rivojlanishining zamonaviy bosqichida yalpi qo'shilgan qiymat, bandlik va innovatsion faollikning tobora katta qismi aynan xizmatlar sohasi hissasiga to'g'ri kelayotgani ushbu tarmoqning strategik ahamiyatini yaqqol namoyon etmoqda. Bunday sharoitda xizmat ko'rsatish korxonalarining barqaror faoliyat yuritishi va raqobatbardoshligini ta'minlash masalasi an'anaviy ishlab chiqarish omillariga emas, balki mijozlar bilan shakllantiriladigan o'zaro munosabatlar sifatiga tobora ko'proq bog'liq bo'lib bormoqda.

Xizmatlar sohasining o'ziga xos iqtisodiy tabiati – xizmatlarning nomoddiyligi, ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlarining bir vaqtda amalga oshirilishi, inson omilining ustuvorligi hamda xizmat natijalarining subyektiv baholanishi mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish masalasini alohida dolzarblikka ega qiladi. Mazkur sharoitda iste'molchilar faqat xizmat natijasini qabul qiluvchi passiv subyekt sifatida emas, balki xizmat qiymatini shakllantirish jarayonining faol ishtirokchisi sifatida namoyon bo'ladi. Bu holat xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirishni strategik boshqaruvning muhim yo'nalishiga aylantiradi.

An'anaviy iqtisodiy yondashuvlarda mijozlar bilan munosabatlar ko'pincha marketing faoliyati yoki savdo jarayonlari doirasida talqin qilingan bo'lsa, zamonaviy xizmatlar iqtisodiyotida ushbu munosabatlar mustaqil iqtisodiy kategoriya sifatida qaralmoqda. Xizmatlar bozorida raqobatning kuchayishi, iste'molchilar talablarining individuallashuvi va xizmat sifati bo'yicha kutilmalarning ortishi mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillarni chuqur tahlil qilishni talab etadi. Ayniqsa, xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyatida mijoz ishonchi, sodiqligi, qoniqishi va uzoq muddatli hamkorlikni ta'minlash masalalari muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Shu bilan birga, xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarning rivojlanishi faqat ichki boshqaruv qarorlari bilan cheklanmay, tashqi muhit omillari, institutsional shart-sharoitlar va bozor infratuzilmasining rivojlanganlik darajasi bilan ham chambarchas bog'liqdir. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi, axborot ochiqligining ortishi va xizmatlar bozorining globallashuvi mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish jarayoniga yangi talab va imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Natijada, mazkur munosabatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar ko'p qirrali va murakkab tizim sifatida shakllanmoqda.

Mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish darajasini aniqlash va boshqaruv qarorlarini asoslash uchun ularni baholash mezonlarini ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Amaliyotda ko'pincha mijozlar bilan munosabatlar faqat moliyaviy ko'rsatkichlar orqali baholanadi, biroq bunday yondashuv xizmatlar sohasining nomoddiy va ijtimoiy xususiyatlarini to'liq aks ettira olmaydi. Shu sababli baholash jarayonida iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda ijtimoiy, sifat va institutsional mezonlardan kompleks foydalanish zarurati yuzaga keladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish masalasi xorijiy ilmiy adabiyotlarda, avvalo, qiymat yaratish va raqobat ustunligini shakllantirish omili sifatida talqin qilinadi. Jumladan, Christian Grönroos xizmatlar iqtisodiyoti doirasida mijozlar bilan munosabatlarni xizmat qiymatini birgalikda yaratish jarayoni sifatida izohlaydi. Uning fikricha, xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarning rivojlanishiga xizmat sifati, ishonch darajasi va muloqot barqarorligi asosiy ta'sir etuvchi omillar hisoblanadi. Grönroos yondashuvida baholash mezonlari sifatida mijoz tajribasi va uzoq muddatli hamkorlik natijalari ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Philip Kotler xizmatlar bozorida mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirishni strategik marketingdan tashqariga chiqarib, uni korxonaning umumiy iqtisodiy strategiyasining tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqadi. Kotlerga ko'ra, mijoz qoniqishi va sodiqligi xizmatlar sohasida daromadlarning barqarorligini ta'minlovchi asosiy baholash mezonlari bo'lib, ular mijozlar bilan munosabatlarning rivojlanish darajasini ifodalaydi.

Munosabatlar marketingi doirasida Robert Morgan va Shelby Hunt mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida ishonch va majburiyat tushunchalarini ilgari suradi. Ularning nazariyasiga ko'ra, xizmatlar sohasida ishonch darajasi yuqori bo'lgan munosabatlar tranzaksion xarakterdan strategik hamkorlikka o'tishni ta'minlaydi. Shu bois baholash mezonlari sifatida nafaqat moliyaviy natijalar, balki munosabatlarning barqarorligi va davomiyligi ham hisobga olinishi zarur.

Iqtisodiy samaradorlik nuqtayi nazaridan V. Kumar va Werner Reinartz mijozlar bilan munosabatlarni baholashda "mijozning hayotiy qiymati" konsepsiyasini asosiy mezon sifatida ilgari suradi. Ularning fikricha, xizmatlar sohasida mijozlar bilan munosabatlarning rivojlanishi qisqa muddatli foyda emas, balki uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash orqali namoyon bo'ladi. Shu sababli baholash tizimi vaqt omilini inobatga olgan holda shakllantirilishi lozim.

Raqamli muhitda mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish masalasini Paul Greenberg texnologik omillar bilan bog'laydi. U xizmatlar sohasida CRM tizimlari, raqamli aloqa kanallari va ma'lumotlar tahlilining munosabatlarni rivojlantirish jarayoniga kuchli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Biroq Greenbergga ko'ra, texnologiyalar faqat yordamchi omil bo'lib, asosiy baholash mezonlari inson omili va tashkiliy madaniyat bilan uyg'unlashgan holda shakllanadi.

MDH olimlaridan A.P. Gradov xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni korxonaning nomoddiy aktivlari tarkibida baholab, ularni strategik resurs sifatida ko'rib chiqadi. Uning yondashuvida munosabatlarning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar sifatida institutsional muhit, boshqaruv madaniyati va bozor barqarorligi ajratib ko'rsatiladi. Baholash mezonlari esa korxonaning uzoq muddatli raqobatbardoshligi bilan bog'lanadi.

Shuningdek, Evert Gummesson xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni ko'p tomonlama iqtisodiy munosabatlar tizimi sifatida talqin qilib, ularning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni mikro va makro darajada tahlil qiladi. Unga ko'ra, baholash jarayonida individual mijoz darajasi bilan bir qatorda tarmoq va bozor darajasidagi munosabatlar ham inobatga olinishi zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularni baholash mezonlarini ilmiy asoslashga qaratilgan. Tadqiqotda xizmatlar iqtisodiyoti va munosabatlar marketingi nazariyalariga tayangan holda tizimli yondashuv qo'llanildi.

Ilmiy adabiyotlarni o'rganishda tahliliy va taqqoslama usullardan foydalanilib, xorijiy va mahalliy olimlarning qarashlari umumlashtirildi. Omillarni tasniflashda mantiqiy abstraksiyalash usuli, baholash mezonlarini asoslashda induksiya va deduksiya usullari qo'llanildi.

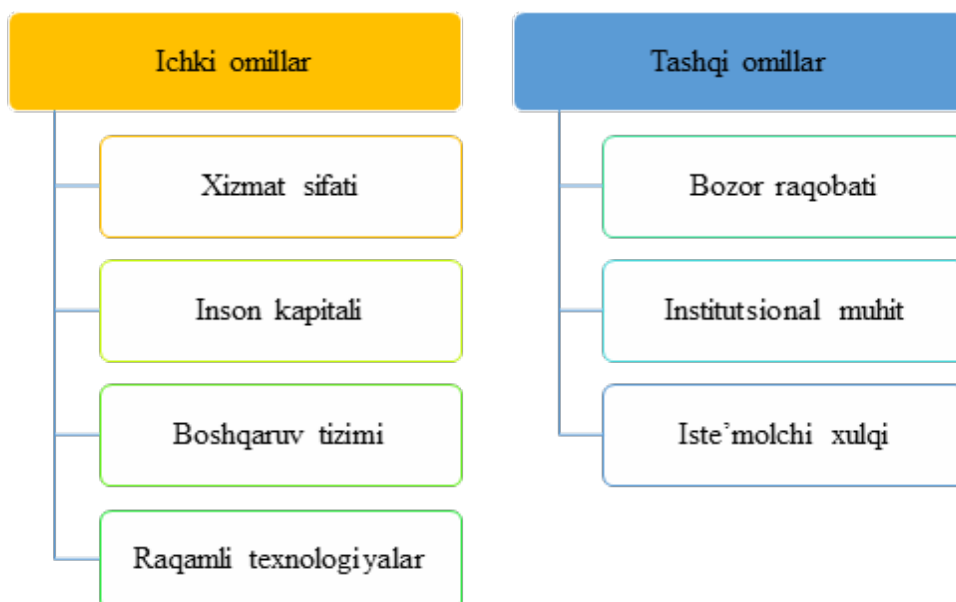
TAHLIL VA NATIJALAR

Xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish murakkab va ko'p omilli jarayon bo'lib, u ichki va tashqi iqtisodiy shart-sharoitlar ta'sirida shakllanadi. Tadqiqot doirasida amalga oshirilgan tahlillar ushbu munosabatlarning rivojlanish darajasi xizmatlar sifati, inson kapitali, boshqaruv mexanizmlari hamda bozor muhitining uyg'unlashuvi bilan belgilanayotganini ko'rsatdi.

Xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar ichki va tashqi guruhlariga ajratilgan holda tizimli ravishda aks ettirilgan. Ushbu tasnif xizmatlar iqtisodiyotida mijozlar bilan munosabatlarning shakllanishi faqat korxona ichki imkoniyatlari bilan emas, balki tashqi bozor va institutsional muhit bilan ham uzviy bog'liq ekanligini ko'rsatadi.

Rasmda keltirilgan ichki omillar xizmat ko'rsatish korxonasining bevosita boshqaruvi ostida bo'lib, ular mijozlar bilan munosabatlarning sifat jihatini belgilovchi asosiy determinantlar hisoblanadi.

Birinchidan, xizmat sifati mijozlar bilan munosabatlarning shakllanishida markaziy o'rin egallaydi. Xizmatlar nomoddiy bo'lganligi sababli iste'molchilar xizmat natijasini oldindan to'liq baholay olmaydi. Shu bois xizmat sifati mijoz qoniqishi, ishonch va sodiqlikni shakllantiruvchi asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi. Yuqori sifatli xizmatlar uzoq muddatli munosabatlarni rivojlantirish uchun zarur iqtisodiy shart-sharoitni yaratadi (1-rasm).

1-rasm. Mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar

Ikkinchidan, inson kapitali xizmatlar sohasida mijozlar bilan bevosita muloqotni ta'minlovchi asosiy resurs hisoblanadi. Xodimlarning kasbiy malakasi, kommunikativ ko'nikmalari va servis madaniyati xizmat ko'rsatish jarayonining natijasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli inson kapitalining rivojlanganligi mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni barqarorlashtiruvchi muhim ichki omil sifatida qaraladi.

Uchinchidan, boshqaruv tizimi mijozlarga yo'naltirilgan strategiyalarni shakllantirish va amalga oshirish imkoniyatini belgilaydi. Mijozlarga yo'naltirilgan boshqaruv tizimiga ega bo'lgan korxonalarda xizmat ko'rsatish

jarayonlari muvofiqlashtirilgan bo'lib, bu mijozlar ehtiyojlariga tezkor moslashish imkonini beradi. Natijada mijozlar bilan munosabatlarning uzluksizligi va barqarorligi ta'minlanadi.

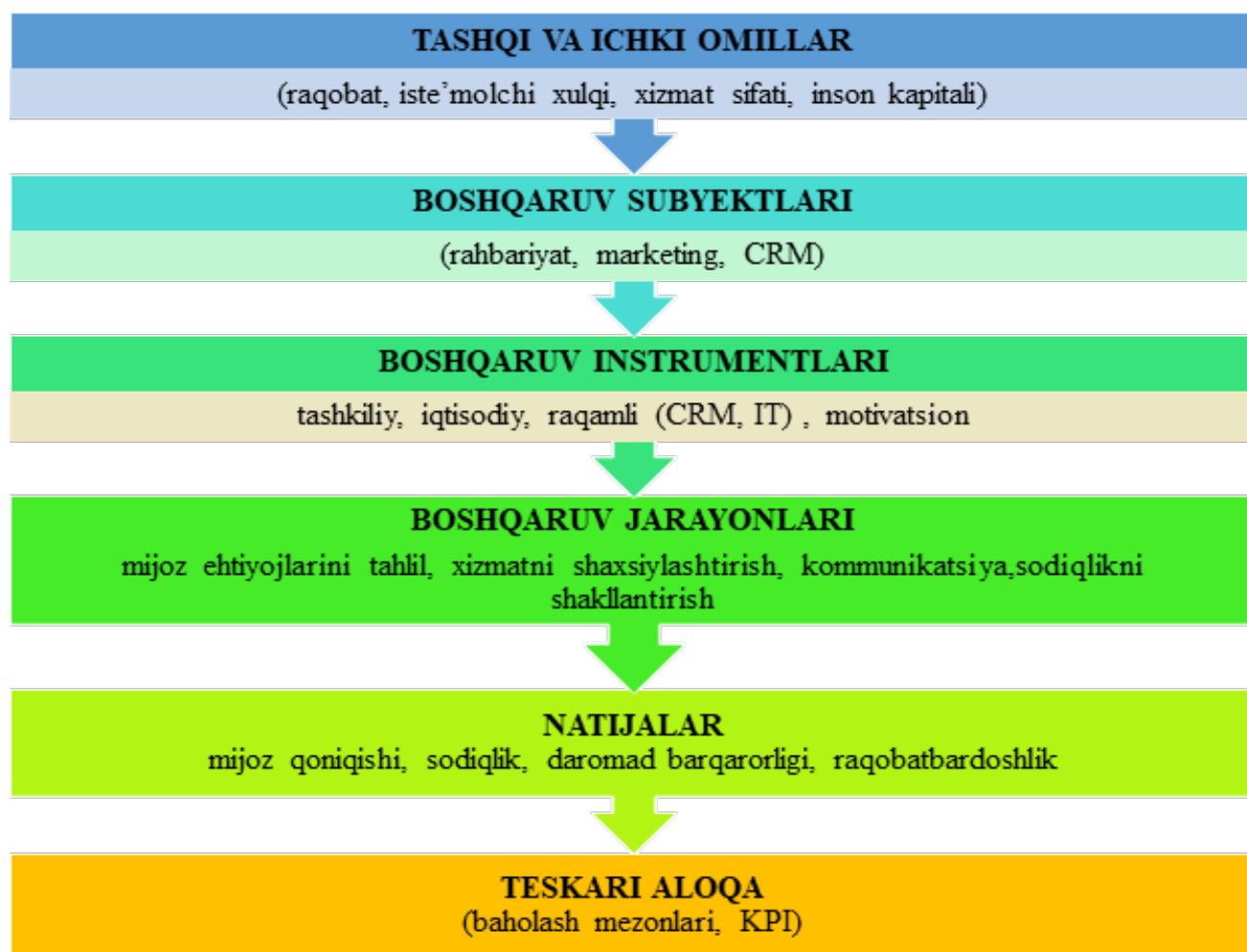
To'rtinchidan, raqamli texnologiyalar ichki omillar tarkibida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirishning zamonaviy vositasi sifatida namoyon bo'ladi. CRM tizimlari, onlayn platformalar va raqamli aloqa kanallari mijozlar bilan muloqotni tezkor va shaxsiylashtirilgan shaklda olib borish imkonini beradi. Biroq ularning samaradorligi inson kapitali va boshqaruv tizimi bilan uyg'unlashgan holdagina to'liq namoyon bo'ladi.

Rasmda ko'rsatilgan tashqi omillar xizmatlar bozorida mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirishning tashqi shart-sharoitlarini belgilaydi va korxonalar tomonidan to'liq nazorat qilinmaydi.

Avvalo, bozor raqobati xizmatlar sohasida mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish zaruratini kuchaytiruvchi asosiy tashqi omil hisoblanadi. Raqobatning kuchayishi mijozlarni saqlab qolish va sodiqlikni oshirish masalasini strategik ustuvorlikka aylantiradi. Bunday sharoitda mijozlar bilan mustahkam munosabatlarga ega bo'lgan korxonalar raqobat ustunligiga ega bo'ladi.

Ikkinchi muhim omil sifatida institutsional muhit xizmatlar bozorida ishonchning shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi. Huquqiy tartibga solish, iste'molchilar huquqlarining himoyasi va shaffoflik darajasi mijozlar bilan uzoq muddatli munosabatlarni rivojlantirish uchun muhim institutsional asos yaratadi.

Uchinchidan, iste'molchi xulqi xizmatlar bozorida tez o'zgaruvchan bo'lib, mijozlar ehtiyojlarining individuallashuvi va servisga bo'lgan talablarning ortishi bilan tavsiflanadi. Ushbu holat korxonalarni mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirishda moslashuvchan va shaxsiylashtirilgan yondashuvlarni qo'llashga majbur etadi (2-rasm).

2-rasm. Mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmining tarkibiy modeli

Mazkur rasmda xizmat ko'rsatish sohasida mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmi bosqichma-bosqich, funksional va jarayonli yondashuv asosida ifodalangan. Model mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirishni bir martalik tashkiliy tadbir sifatida emas, balki ichki va tashqi omillar ta'sirida shakllanuvchi, boshqaruv subyektlari tomonidan muvofiqlashtiriladigan hamda teskari aloqa orqali doimiy takomillashib boruvchi tizim sifatida talqin etadi.

Modelning birinchi bosqichi sifatida tashqi va ichki omillar ajratib ko'rsatilgan. Ushbu omillar tarkibiga bozor raqobati, iste'molchi xulqi kabi tashqi determinantlar, shuningdek, xizmat sifati va inson kapitali kabi ichki resurslar kiradi. Mazkur omillar mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmining boshlang'ich shart-sharoitlarini belgilab, xizmat ko'rsatish korxonalarining strategik yo'nalishini shakllantiradi. Ayniqsa, iste'molchi xulqining o'zgaruvchanligi va xizmat sifatiga qo'yilayotgan talablarning ortishi mexanizmning moslashuvchan bo'lishini taqozo etadi.

Keyingi bosqichda boshqaruv subyektlari blokining ajratilishi mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish jarayonining boshqariluvchanligini ta'minlaydi. Rahbariyat, marketing bo'limlari va CRM tizimlarini boshqaruvchi strukturaviy bo'linmalar ushbu jarayonda asosiy qaror qabul qiluvchi va ijro etuvchi subyektlar sifatida namoyon bo'ladi. Bu subyektlar mijozlarga yo'naltirilgan strategiyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish orqali mexanizmning samarali ishlashiga zamin yaratadi.

Modelda boshqaruv instrumentlari alohida funksional blok sifatida keltirilgan bo'lib, ular tashkiliy, iqtisodiy, raqamli va motivatsion vositalarni qamrab oladi. Tashkiliy instrumentlar xizmat ko'rsatish jarayonlarini muvofiqlashtirishga xizmat qilsa, iqtisodiy instrumentlar mijozlarni rag'batlantirish va sodiqlikni oshirishga qaratilgan. Raqamli instrumentlar, jumladan, CRM va IT yechimlari, mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni shaxsiylashtirish va tezkorlashtirish imkonini beradi. Motivatsion instrumentlar esa xodimlarning mijozlarga yo'naltirilgan xulq-atvorini shakllantirish orqali mexanizmning ichki barqarorligini ta'minlaydi.

Boshqaruv instrumentlari asosida boshqaruv jarayonlari amalga oshiriladi. Ushbu jarayonlar mijoz ehtiyojlarini tahlil qilish, xizmatlarni shaxsiylashtirish, samarali kommunikatsiyani yo'lga qo'yish hamda mijozlar sodiqligini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Aynan ushbu bosqichda mijozlar bilan munosabatlar amaliy jihatdan rivojlanib, xizmat ko'rsatish korxonalarining bozor talablariga moslashuvchanligi oshadi.

Modelning keyingi bosqichida natijalar bloki joylashgan bo'lib, u mijoz qoniqishi, sodiqlik darajasi, daromadlarning barqarorligi va korxonaning raqobatbardoshligini ifodalaydi. Ushbu natijalar mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmining iqtisodiy samaradorligini ko'rsatadigan asosiy ko'rsatkichlar hisoblanadi. Shu jihatdan natijalar mexanizmning maqsadga muvofiqligini baholash imkonini beradi.

Modelning yakunlovchi elementi sifatida teskari aloqa mexanizmi keltirilgan bo'lib, u baholash mezonlari va KPI ko'rsatkichlari orqali amalga oshiriladi. Teskari aloqa mexanizmi asosida erishilgan natijalar qayta tahlil qilinib, boshqaruv instrumentlari va jarayonlarini takomillashtirish imkoniyati yaratiladi. Bu esa mexanizmning uzluksizligi, moslashuvchanligi va barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Mazkur rasmda aks ettirilgan funksional-jarayonli model xizmat ko'rsatish sohasida mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirishni ko'p bosqichli, boshqariladigan va natijaga yo'naltirilgan tizim sifatida ilmiy asoslaydi. Modelning ustun jihati shundaki, u ichki va tashqi omillar, boshqaruv subyektlari, instrumentlar va natijalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yaqqol ko'rsatib, keyingi empirik tadqiqotlar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun mustahkam metodologik asos yaratadi (1-jadval).

1-jadval. Mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni baholash mezonlari

Mezoni	Mazmuni	Natijaga ta'siri
Iqtisodiy	Mijoz hayotiy qiymati	Daromad barqarorligi
Sifat	Xizmat sifati darajasi	Qoniqish va ishonch
Ijtimoiy	Sodiqlik darajasi	Takroriy xaridlar
Institutsional	Shikoyatlar soni	Munosabatlar barqarorligi

1-jadvalda xizmat ko'rsatish sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni baholashda qo'llaniladigan asosiy mezonlar tizimlashtirilgan bo'lib, ular iqtisodiy, sifat, ijtimoiy va institutsional yo'nalishlar kesimida ifodalangan. Mazkur mezonlar mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmining samaradorligini kompleks baholash imkonini beradi va faqat moliyaviy natijalar bilan cheklanib qolmasdan, munosabatlarning barqarorligini ham qamrab oladi.

Avvalo, iqtisodiy mezon sifatida keltirilgan mijoz hayotiy qiymati xizmat ko'rsatish korxonalari uchun mijozlar bilan munosabatlarning moliyaviy ahamiyatini ifodalaydi. Mijoz hayotiy qiymati yuqori bo'lgan sharoitda korxona daromadlarining barqarorligi ta'minlanadi, chunki bunday mijozlar uzoq muddat davomida daromad manbai bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan mazkur mezon mijozlar bilan o'zaro munosabatlarning iqtisodiy samaradorligini baholashda asosiy ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi.

Jadvalda keltirilgan sifat mezonlari xizmat sifati darajasi orqali ifodalanib, mijoz qoniqishi va ishonchini shakllantirishdagi rolini aks ettiradi. Xizmatlar nomoddiy bo'lganligi sababli iste'molchilar xizmat natijasini bevosita baholaydi va bu baholash ularning kelgusidagi xatti-harakatlariga ta'sir ko'rsatadi. Yuqori xizmat sifati

mijozlarning korxonaga bo'lgan ishonchini mustahkamlab, uzoq muddatli munosabatlarni rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitni yaratadi.

Ijtimoiy mezon sifatida ko'rsatilgan sodiqlik darajasi mijozlar bilan munosabatlarning ijtimoiy-psixologik jihatini ifodalaydi. Sodiqlikning ortishi mijozlarning takroriy xaridlar sonini ko'paytirib, marketing va jalb qilish xarajatlarini kamaytiradi. Shu bois sodiqlik darajasi mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmining uzoq muddatli ta'sirini baholashda muhim indikator sifatida namoyon bo'ladi.

Jadvalda keltirilgan institutsional mezon – shikoyatlar soni – mijozlar bilan munosabatlarning barqarorlik darajasini aks ettiradi. Shikoyatlar sonining kamayishi xizmat ko'rsatish jarayonlarining muvofiqlashtirilganligini va institutsional mexanizmlarning samarali ishlayotganligini ko'rsatadi. Aksincha, shikoyatlar sonining ko'payishi munosabatlar tizimida mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish jarayoni ichki va tashqi omillarning uzviy o'zaro ta'siri natijasida shakllanadi. Ushbu omillar boshqaruv jarayonlari orqali aniq iqtisodiy va ijtimoiy natijalarga olib keladi (2-jadval).

2-jadval. Omillar va natijalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik

Omil	Ta'sir mexanizmi	Natija
Xizmat sifati	Qoniqish darajasini oshiradi	Sodiqlik
Inson kapitali	Muloqot samaradorligi	Ishonch
Raqamli texnologiyalar	Shaxsiylashtirish	Qayta murojaat
Bozor raqobati	Tanlovni kuchaytiradi	Munosabatlarni rivojlantirish zarurati
Iste'molchi xulqi	Talab o'zgaruvchanligi	Moslashuvchan boshqaruv

Ichki omillar, xususan, xizmat sifati va inson kapitalining rivojlanganlik darajasi, mijoz qoniqishi va ishonchini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Yuqori xizmat sifati mijozlarning ijobiy tajribasini oshirib, ularning takroriy murojaat qilish ehtimolini kuchaytiradi. Natijada mijozlar sodiqligi shakllanib, korxona daromadlarining barqarorligi ta'minlanadi.

Inson kapitali bilan bog'liq omillar, xususan, xodimlarning malakasi va kommunikativ ko'nikmalari, mijozlar bilan bevosita muloqot samaradorligini belgilaydi. Bu holat ishonchli munosabatlarni rivojlantirib, uzoq muddatli hamkorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Tashqi omillar, jumladan, bozor raqobati va iste'molchi xulq-atvorining o'zgarishi, mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish zaruratini kuchaytiruvchi bilvosita ta'sirga ega. Raqobatning kuchayishi sharoitida mijozlarni saqlab qolish strategik ustuvorlikka aylanadi, iste'molchi xulqining o'zgaruvchanligi esa boshqaruv jarayonlarining moslashuvchanligini talab etadi.

Shu tariqa, omillar va natijalar o'rtasidagi bog'liqlik mantiqiy va sabab–oqibat munosabatlari asosida shakllanib, mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmining iqtisodiy samaradorligini ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan nazariy va tahliliy tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sohasida mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish zamonaviy iqtisodiy sharoitda korxonalar barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim strategik omil hisoblanadi. Xizmatlar iqtisodiyotining nomoddiyligi, inson omiliga yuqori darajada bog'liqligi hamda iste'molchilarning qiymatga yo'naltirilgan xulqi mijozlar bilan munosabatlarni alohida boshqaruv obyekti sifatida ko'rib chiqishni taqozo etadi.

Tadqiqot jarayonida mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar ichki va tashqi guruhlariga ajratildi. Ichki omillar (xizmat sifati, inson kapitali, boshqaruv tizimi va raqamli texnologiyalar) munosabatlarning sifat jihatini belgilasa, tashqi omillar (bozor raqobati, institutsional muhit va iste'molchi xulqi) ularning strategik yo'nalishini aniqlab beradi. Ushbu omillarning o'zaro uyg'unlashuvi boshqaruv mexanizmining samaradorligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, tadqiqotda mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni baholash mezonlari iqtisodiy, sifat, ijtimoiy va institutsional yo'nalishlar kesimida tizimlashtirildi. Mazkur mezonlar munosabatlarning nafaqat moliyaviy natijalarini, balki ularning barqarorligi va uzoq muddatli ta'sirini ham baholash imkonini beradi. Ayniqsa, mijoz hayotiy qiymati, sodiqlik darajasi va xizmat sifati kabi ko'rsatkichlarning o'zaro bog'liqligi mijozlarga yo'naltirilgan boshqaruvning iqtisodiy samaradorligini ilmiy jihatdan asoslab berdi.

Omillar va natijalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlili shuni ko'rsatdiki, mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmi sabab–oqibat aloqalari asosida shakllanadi va u boshqaruv jarayonlari orqali aniq

natijalarga olib keladi. Shu jihatdan ishlab chiqilgan funksional-jarayonli model xizmatlar sohasida mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur ilmiy xulosalar keyingi bosqichlarda xizmatlar sohasida mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish bo'yicha empirik tahlillar o'tkazish, baholash indikatorlarini ishlab chiqish hamda milliy sharoitga mos amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun mustahkam nazariy poydevor yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Grönroos, C. Service Management and Marketing: Managing the Service Profit Logic. – Chichester: Wiley, 2015.
2. Kotler, P., Keller, K. L. Marketing Management. – 15th ed. – Pearson Education, 2016.
3. Payne, A., Frow, P. Strategic Customer Management: Integrating Relationship Marketing and CRM. – Cambridge University Press, 2017.
4. Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., Gremler, D. D. Services Marketing: Integrating Customer Focus Across the Firm. – McGraw-Hill, 2018.
5. Buttle, F., Maklan, S. Customer Relationship Management: Concepts and Technologies. – Routledge, 2019.
6. Rust, R. T., Lemon, K. N., Zeithaml, V. A. Driving Customer Equity. – Free Press, 2004.
7. Homburg, C., Jozic, D., Kuehn, C. Customer Experience Management: Toward Implementing an Evolving Marketing Concept. – Journal of the Academy of Marketing Science, 2017.
8. Christopher, M., Payne, A., Ballantyne, D. Relationship Marketing: Creating Stakeholder Value. – Butterworth-Heinemann, 2013.
9. Verhoef, P. C. et al. Customer Experience Creation: Determinants, Dynamics and Management Strategies. – Journal of Retailing, 2009.
10. Lovelock, C., Wirtz, J. Services Marketing: People, Technology, Strategy. – Pearson, 2016.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
